

Motion till riksdagen 2025/26:1951

av **Mattias Vepsä och Alexandra Völker (båda S)**

Starkare tillsammans – för en rättvis funktionshinderspolitik som håller ihop Sverige

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över den ekonomiska tryggheten för personer med funktionsnedsättning enligt inriktningen i denna motion och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en jobbgaranti och sammanhållen arbetsmarknadspolitik för personer med nedsatt arbetsförmåga enligt inriktningen i denna motion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att etablera en rättighetskedja för delaktighet och fritid (ledsagning, färdtjänst, tolktjänst och likvärdig tillgång till idrott och kultur) enligt inriktningen i denna motion och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har blivit fattigare och när tryggheten urholkas slår det hårdast mot dem som har minst.

Sverige håller ihop när vi håller fast vid rättvisa och solidaritet. Under lång tid har trygghetssystemen urholkats – både ekonomiskt och genom rättspraxis. Kostnader för boende, mediciner, hjälpmedel och resor har ökat samtidigt som stöden släpar efter. Personer med funktionsnedsättning drabbas dubbelt: när vardagen blir dyrare och de ekonomiska stöden inte räknas upp eller blir svårare att få ta del av påverkas ekonomin väldigt negativt. Kvinnor bär oproportionerligt mycket av följderna – som anhörigvårdare i hemmen och i välfärdens kvinndominerade yrken.

Detta är inte värdigt ett jämlikt land. Socialdemokratin utgår från att människors rätt att leva ett gott och innehållsrikt liv inte ska vara beroende av plånbok, bostadsort eller förmågan att driva sitt ärende mot myndigheter. En modern funktionshinderpolitik måste vara rättighetsbaserad, ekonomiskt hållbar och inriktad på att öka människors frihet att leva ett bra liv.

Vi skulle vilja se reformer på tre områden.

1. Ekonomisk trygghet – ingen ska falla mellan stolarna

Merkostnader äter upp små marginaler. Bland personer med funktionsnedsättning är risken för fattigdom betydligt större än i befolkningen i stort. Endast 44 procent av personer med funktionsnedsättning har en anställning, jämfört med 81 procent av övriga befolkningen. När inkomsterna är låga slår höjda priser på mat, mediciner, resor och bostäder särskilt hårt. Kommuner och regioner har samtidigt fått ta ett växande ansvar utan värdesäkrad finansiering.

Det behövs en samlad plan för ekonomisk trygghet och mer systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken. Det handlar om merkostnadsersättning och aktivitets-/sjukersättning, permanenta det förstärkta bostadsbidraget, kan handla om att undanta merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag vid prövning av försörjningsstöd, att stärka högkostnadsskyddet och säkra läkemedelsförsörjningen. Dessutom måste de generella statsbidragen värdesäkras så att kommuner och regioner kan ge stöd som motsvarar behoven.

Detta kan leda till minskad fattigdom och färre skuldsatta hushåll, bättre hälsa och mindre anhörigbörda. När bastryggheten fungerar ökar förmågan att arbeta, studera och delta i samhällslivet.

2. Jobb och försörjning – från stuprör till jobbgaranti

Arbetslösheten växer och funktionsnedsatta har det redan tufft att hitta arbete. SBC visar att arbetskraftsdeltagandet är lägre bland personer med funktionsnedsättning än i övriga befolkningen, 65 procent jämfört med 88 procent. Gruppen utgör nu över 31

procent av alla långtidsarbetslösa. Även de som har arbete står ofta på svagare villkor: bara 62 procent arbetar heltid, jämfört med 83 procent i övriga befolkningen. Dessutom visar en färsk granskning från Riksrevisionen av Arbetsförmedlingen att det kan ta upp till tre år att få en diagnos och att hälften av dem som fått diagnos saknar en insats. Det innebär hinder inte bara i att få ett jobb, utan också i att få ett stabilt och långsiktigt arbete.

Det bör införas en jobbgaranti och en fungerande arbetslinje. Samhället måste motverka undersysselsättningen bland personer med funktionsnedsättning och förbättra förutsättningarna för en bättre förankring på arbetsmarknaden. Det kan handla om praktik, beredskapsjobb och subventionerade anställningar med kollektivavtal. Staten ska återta ansvaret för en närvarande Arbetsförmedling i hela landet. Utförsäkringarna måste stoppas och rehabiliteringskedjan reformeras. Utbildningsvägarna via yrkesvux, yrkeshögskola och folkhögskola ska stärkas, och personer med SoL- eller LSS-insatser ska garanteras stöd för att kunna studera vidare.

Det kommer ge högre sysselsättning och minskad långtidsarbetslöshet. Tryggare arbetsgivare som vågar anställa. Mindre rundgång mellan myndigheter och fler varaktiga jobb.

4. Rätt till fritid och full delaktighet – rättigheter som märks i vardagen

Många pekar på att brister i ledsagning, färdtjänst och tolktjänst stänger människor ute från arbete, studier, föreningsliv, kultur och idrott. När det gäller skola och utbildning är skillnaderna särskilt tydliga: bland personer med funktionsnedsättning i åldern 20–38 år har 11 procent avbrutit gymnasiet, jämfört med 3 procent i övriga befolkningen. En tredjedel av elever med NPF-diagnos saknar grundskolebetyg, och i en enkät uppgav över 50 procent att de saknade godkända betyg i svenska, engelska och matematik. Det är oacceptabla skillnader som slår mot hela livschanser.

Deltagande i idrott, kultur och föreningsliv ska säkras. Skolan ska ges statlig likvärdighetsfinansiering, resursskola för permanenta behov, trygg skolskjuts för elever med funktionsnedsättning och fritids ska reformeras och tillgängliggöras som självklar förlängning av skoldagen.

Detta leder till högre livskvalitet och bättre hälsa, mindre isolering och starkare skydd mot rekrytering till kriminalitet. Ökad skolnärvaro, bättre resultat och verklig delaktighet i samhällslivet.

Marknaden kommer aldrig att garantera alla människor rätt till ett gott liv. När välfärdens finansiering och regelverk urholkas vältras kostnader och risker över på den

enskilde och på anhöriga – oftast kvinnor. Socialdemokratin bygger i stället starka gemensamma system som frigör människors förmåga. En rättvis funktionshinderpolitik är inte bara ett skyddsnät; den är en investering i sammanhållning, hälsa och arbete. Sverige blir starkare när alla får möjlighet att delta på lika villkor.

Mattias Vepsä (S)

Alexandra Völker (S)